

İbrahim Şükrü Sökmensüer (1890-1978)

Asker, Bürokrat ve Siyasetçi.

İbrahim Şükrü Sökmensüer, 1890 Üsküp doğumludur. İbrahim Şükrü, Anadolu'dan vazifeli olarak Balkanlar'a geçerek fetih faaliyetlerinde bulunan, vazifelerinin devamında da İştîp'de yerleşen bir ailenin mensubudur. Jandarma subayı olarak orduda görevli Mahmut Nuri Bey ve eşi Akile hanımın çocukları olarak Üsküp'te doğmuş ve çocukluğu burada geçmiştir. İbrahim Şükrü de tıpkı babası gibi askerlik mesleğine yönelmiş, bu meslek süresince birçok görevler ifa etmiştir. Osmanlı ordusunda görev alan İbrahim Şükrü ve ailesi Balkanlar'da yaşanan gelişmelere bağlı olarak daha sonra Anadolu'ya geçerek Manisa Akhisar'a yerleşmişti.

İbrahim Şükrü, ilköğrenimine Kosova vilayetinin Üsküp sancağına bağlı Radovišta'da başlamıştı. Daha sonra yine Üsküp'te Dâr'ül-edeb Mektebi'nde eğitime devam etmiş ve buradan mezun olmuştu. İbrahim Şükrü, Üsküp Askerî Rüştiye Mektebi'ne girerek askerlik hayatının ilk basamağı olan askeri eğitim hayatına başlamış ardından da Edirne Askerî İdadisi'ne devam etmişti. Buradan mezun olduktan sonra, 27 Eylül 1910 tarihinde İstanbul'da Mühendishane-i Berrî-i Hümayun'a (Halicioğlu Topçu Mühendishane Mektebi) girerek eğitimini burada sürdürmüştür. 1 Haziran 1912'de sahra topçusu/ağır topçu mülâzım (teğmen) sıfatıyla Mühendishane-i Berrî-i Hümayun'u bitiren İbrahim Şükrü, Edirne Müstahkem Mevki Ağır Topçu Alayı'na atanmış, böylece Edirne Kalesi'ne tayin olunmuştu. Ağır Topçu sınıfında görevlendirilerek, 20 Haziran 1912'de 4. Kolordu'ya atanmıştır. Bu onun Balkan Harbi'ne katılması demektir. Savaş devam ederken Edirne müdafaası sırasında yaralanmış, yaralı durumdayken esir düşmüş ve Bulgar askerleri tarafından Sofya'ya nakledilmişti. İbrahim Şükrü savaş sonunda ülkeye dönmüş ve askerlik vazifesine Çatalca 8. Ağır Topçu Alayı'nda mülâzım olarak devam etmişti. Esaret dönüşü atandığı görevini sürdürürken, aynı zamanda 1914'de İstanbul Erkân-ı Harbiye Mektebi'ne (Harp Akademisi) girmiştir. Kurmaylık eğitimi 1 Haziran 1915'e kadar sürmüştür. 14 Haziran 1915'de mülâzım-ı evveliğe (üsteğmen) terfi etmiştir.

1914 yılında sınavlarına girerek okumaya hak kazandığı Erkân-ı Harbiye Mektebi'ne, katıldığı Kanal Harekâtı ve Çanakkale Cephesi'ndeki mücadelelerden sonra devam edebilmiştir. 1 Mart 1919'da mütareke şartları içinde okulun ikinci devre eğitimine katılmıştır. Millî Mücadele'ye katılması nedeniyle eğitime yeniden ara vermek zorunda kalmış ve eğitimini ancak savaşın bitmesini takiben Ağustos 1924'te tamamlayabilmiştir. İbrahim Şükrü, 1 Mayıs 1920'de, Millî Mücadele'ye katılmak amacıyla, Harp Akademisi'nde eğitim gören birkaç arkadaşıyla Anadolu'ya geçmiş ve ardından 20. Kolordu Erkân-ı Harbiyesi'nde görevlendirilmiştir.

İbrahim Şükrü, I. Dünya Savaşı'nda birçok cephede görev almıştı. Bu cephelerde çeşitli bataryalarda vazife yapmıştır. I. Dünya Savaşı'ndan kısa bir süre önce, 21 Mart 1914'de, Ağır Topçu Numune Taburunun 1. Bölüğü'ne tayin edilmiş, 2 Ağustos 1914'de seferberlik münasebetiyle 1. Kolordu bünyesinde 15 Santimetrelik Ağır Obüs Topçu Taburu 1. Bölüğe ve ardından da bu bölükle 8. Kolordu emrine verilerek Süveyş Kanalı'na görevlendirilmişti. İbrahim Şükrü'nün görev yaptığı 8. Kolordu Kanal Seferi'nde en kritik görevleri icra etmişti. İbrahim Şükrü, 4. Ordu emrinde Kanal Seferi'nde mücadele ederken savaşın seyrine bağlı olarak 7 Nisan 1915'de Çanakkale Cephesi'ne tayin olunmuştu. İbrahim Şükrü bu cephede Seri Ateşli Obüs Taburunda görevlendirilmişti. 1 Ocak 1916'da ise 5. Ordu Cenup Grubu Çanakkale Ağır Obüs Batarya Kumandanlığında görev yapmaya başlamış ve savaş sonuna kadar bu cephede çeşitli görevler almıştı.

Birinci Dünya Savaşı sonunda İbrahim Şükrü, Harbiye'de devam eden eğitimini bırakarak bazı arkadaşlarıyla Anadolu'ya geçmiş ve Millî Mücadele'ye katılmıştı. Milli Mücadele'ye katılmasını takiben Ali Fuat Paşa'nın başında

bulunduğu ve Anadolu'da çıkan isyanları bastırmakla uğraşan 20. Kolordu'da görev almış, ardından da 25 Temmuz 1920'de Erkân-ı Harbi Umumîliği'nde görevlendirilmişti. 27 Eylül 1920'de kurmaylığı kabul edilen İbrahim Şükrü, 10 Ekim 1920'de yüzbaşılığa terfi ettikten sonra, Ankara Erkân-ı Harp Riyaseti Seryaverliği'nde başyaver olarak görevlendirilmiştir. İbrahim Şükrü bu sırada aynı zamanda Garp Cephesi Kumandanı İsmet Paşa'nın başyaverliğini de yapmıştır. Bu dönemde Erkân-ı Harbi Umumîliği Harekât Dairesi Kurmay Başkanlığı'nda da görev yapan İbrahim Şükrü, El Cezire ve Adana Cepheleri kısım amirliğinde bulunmuştur.

İbrahim Şükrü, Millî Mücadele boyunca Erkân-ı Harbi Umumîliği ve Batı Cephesi arasında etkin olarak çalışmış, Batı Cephesi'nde bulunan askerî bölgeler arasında önemli görevler yapmıştır. İnönü Muharebeleri'nde Süvari Bölüğü Komutanlığı ve 11. Fırka Kurmay Başkanlığı görevlerinde bulunmuştur. Sakarya Meydan Muharebesi'nde ise Erkân-ı Harbi Umumîliği başyaverliğinde ve hareket şubesinde çalışmıştır. Bu görevlerini takiben Süvari Kolordusu Hareket Şubesi Müdürlüğü'ne tayin edilmiştir. Millî Mücadele'nin önemli komutanlarından Fahrettin (Altay) Paşa Sakarya Meydan Muharebesi'ne ilişkin değerlendirmesinde; *"Sakarya Savaşı'nda, Süvari Kolordusu kurmay başkanı Binbaşı Kurtcebe (Noyan), Harekât Şube Müdürü Yüzbaşı Şükrü (Sökmensüer) ve yaverlerle askerî hâkim ve diğer karargah mensupları son derece fedakarca çalışmışlardır"* sözleriyle İbrahim Şükrü'nün bu savaş sırasındaki başarılı çalışmalarına vurgu yapmıştır. İbrahim Şükrü, Yunan güçlerini Anadolu'dan tamamen atmak için başlatılan Büyük Taarruz'da Afyonkarahisar-Dumlupınar Muharebeleri'nde de önemli görevlerde bulunmuştu. Bu muharebelerdeki üstün hizmetleri sonucu 31 Ağustos 1922'de binbaşılığa terfi etmişti. İbrahim Şükrü, Büyük Taarruz sonunda 5. Süvari Kolordusu ile Harekât Şubesi Müdürü olarak İzmir'e girmişti. İbrahim Şükrü, Büyük Taarruz devam ederken Sinan Paşa, Bal Mahmut, Ulucak, Eldek muharebelerinde bilfiil ateş altında fedakarlıkla vazife görmüş, bunun sonucu olarak da "istiklal madalyası" ile ödüllendirilmiştir.

İbrahim Şükrü, görev yaptığı askerlik hayatı boyunca, katıldığı Balkan Harbi, Birinci Dünya Savaşı ve Millî Mücadele'de elde ettiği başarılar ve gösterdiği kahramanlıklar sonucu birçok "teşekkürname", "takdirname", "açıkça takdir", "harp madalyası", "gümüş liyakat madalyası", "istiklal madalyası" almıştı. İbrahim Şükrü, mülazım rütbesiyle katıldığı Balkan Harbi'nde, Edirne Fırka Kumandanı Aziz Paşa ve Erkân-ı Harbiye Reisi Hayri Bey tarafından "takdirname" ile, yine Balkan Harbi'nde Şükrü Paşa tarafından "takdirname" ve "teşekkürname" ile ödüllendirilmişti. Birinci Dünya Savaşı'nda katıldığı Kanal Harekâtında Cemal Paşa tarafından "açıkça takdir" ve ardından "harp madalyası" ile ödüllendirilmişti. Çanakkale Cephesinde Çağaltepe Batarya Komutanlığında görevliyken Nihat Paşa tarafından "takdirname" 154. Hüsnü Mevsuf Bataryası Kumandanlığı görevinde gösterdiği başarılar sonucu yine "takdirname" ile ödüllendirilmişti. İbrahim Şükrü ayrıca tüm cephelerdeki üstün gayret ve çalışmalarının bir neticesi olarak padişahlık makamınca "gümüş liyakat madalyası" ile ödüllendirilmişti. Millî Mücadele'de verdiği üstün hizmetleri sonucu da "kırmızı şeritli istiklal madalyası" almaya hak kazanmıştır.

İbrahim Şükrü, Millî Mücadele'nin sona ermesinin ardından yarım kalan eğitimini tamamlamak için Erkân-ı Harbiye Mektebi'ne gönderilmişti. 31 Ağustos 1924'de eğitimini tamamlamasını takiben Kasım 1924'te Tokat'da 6. Kolordu Harekât Şubesi Müdürlüğü'ne, ardından da Samsun'da 15. Fırka Kurmay Başkanlığı'na atanmıştı. Bu görevini askerlikten istifa ettiği 18 Temmuz 1927'ye kadar sürdürmüştü. Bu dönemde devlet yönetiminde sivil olarak yer almak isteyen ordu mensupları askeri görevlerinden istifa yoluyla ayrılıyordu. İbrahim Şükrü de istifa edenler arasında olmuş ve istifası sonrası belli bir süre ailesinin de yaşadığı Akhisar'da kalmıştı. Fakat, Birinci Umumî Müfettişlik görevine atanan İbrahim Tali (Öngören) Bey'in teklifi çerçevesinde, 30 Ocak 1928'de, açıktan Birinci Umumî Müfettişlik İskân Müdürlüğü'ne atanarak sivil bürokrasiye adım atmıştı. Ardından 9 Şubat 1930'da Asayiş Müdürlüğü görevine

getirilmişti. Bir süre sonra Emniyet Umum Müdür Muavinliği'ne ve Birinci Şube Müdürlüğü'ne atanarak kendisine önemli bir görev tevdi edilmişti. İbrahim Şükrü tüm bu süreçleri şu cümlelerle ifade etmeye çalışmıştır: *"Yüksek şerefli bir meslekten daha ulvi bir maksatla ve büyüklerimin muvaffakatını da alarak ayrıldım. Ondan sonra da Afgan Heyeti'ne üye tayin olundum (gitmek nasip olmadı). Hükümetçe o sırada Birinci Genel Müfettişlikte vazife verildi. Onu takiben vali vekillikleri yaptım. Emniyet Genel Müdür Muavinliği, Trakya Genel Müfettişliği Baş Müşavirliği, Emniyet Genel Müdürlüğü, Hatay Valiliği, İaşe Müsteşarlığı gibi sorumluluğu yüksek ve şerefli hizmetlerde bütün varlığımla ve gönül sevgisiyle çalıştım"*.

İbrahim Şükrü, Umumî Müfettişlikte görevliyken Muş Vali Vekilliği uhdesinde bulunarak Siirt 2. Piyade Tümeni'yle Sason-Mutki Harekâtı'nı yönetmişti. Yine bu dönemde Urfa Vali Vekilliği görevindeyken de Hudut Komisyonu Başkanı olarak Suriye Hudut Komisyonu Heyetiyle hudut işlerinin tanzimi konusunda çalışmıştı. Bu görevlerini takiben 15 Kasım 1932'de Emniyet İşleri Umum Müdür Muavinliği'ne atanan İbrahim Şükrü 4 Nisan 1934'de merkezi Edirne'de olan Trakya Umumî Müfettişliği Başmüsaviri olarak görevlendirilmişti. Bu görevi sırasında Trakya Olayları gerçekleşmiş, İbrahim Şükrü de bu olaylara ilişkin önemli çalışmalar yapmıştı.

İbrahim Şükrü bu görevinin ardından 20 Eylül 1934'de de Emniyet Umum Müdürlüğü'ne Emniyet İşleri Umum Müdürü olarak atanmıştı. İbrahim Şükrü Sökmensüer bu görevi sırasında önemli hizmetler yapmış ve bunun yanı sıra Türk polis teşkilatının her bakımdan güçlendirilmesi, mevzuat eksiklerinin giderilmesi ve modern bir yapıya kavuşturulması için önemli çalışmalar başlatmış, birçoğunu da tamamlamıştı. Bunların yanı sıra sol örgütlerle, komünizm ve aşırılıklarla da mücadele eden İbrahim Şükrü Sökmensüer, Dersim harekatiyle de yakından ilgilenmiş, bu süreçte İhsan Sabri Çağlayangil ile yakın temas yürütmüştü. Yaklaşık olarak beş yıl kadar Emniyet İşleri Umum Müdürlüğü görevinde bulunan İbrahim Şükrü bu görevi sırasında aynı zamanda İstanbul Valiliği ve Belediye Başkanlığı'na da bir süre vekalet etmiş, bunun yanı sıra Hatay Egemenlik Cemiyeti Genel Sekreterliği görevini de yürütmüştü. Sökmensüer, Emniyet İşleri Umum Müdürü olarak görevini yürütürken. İcra Vekilleri Heyeti kararıyla, Hatay'ın anavatana katılmasından sonra, 11 Temmuz 1939'da Hatay Valisi olarak atanmıştı. Sökmensüer, Hatay Egemenlik Cemiyeti Genel Sekreterliği'ni yürütürken Hatay Meselesi'nin çözümüne yönelik önemli katkılar sağlamıştı. Sökmensüer, Hatay Meselesi'ne ilişkin yapılan kritik çalışmalarda yer alırken bir taraftan da Mustafa Kemal Atatürk'ün yakınında bulunan bir bürokrat olarak, onun Hatay Meselesi'nin çözümüne ilişkin çalışmalarına eşlik ediyordu. Buna ilişkin Mustafa Kemal Atatürk'ün katıldığı birçok gezi, toplantı ve faaliyete katılmış ve bu süreçte Mustafa Kemal Atatürk'ün doğrudan talimatları çerçevesinde önemli görevler icra etmişti.

Hatay Valiliği'ne atanmasından sonra bu görevini 1942 yılına kadar sürdüren Sökmensüer 8 Şubat 1942 tarihinde İaşe Müsteşarlığı'na atanmıştı. II. Dünya Savaşı'nın tüm şiddetiyle sürdüğü bu dönemde İaşe meselesi tüm devletlerde olduğu gibi Türkiye'de de ehemmiyetli bir konu olarak görülüyordu. İaşe Müsteşarlığı merkez yönetiminde Sökmensüer ve Şevket Süreyya Aydemir, müsteşar ve müsteşar yardımcısı olarak yer almaktaydı. Savaşın seyrine bağlı olarak İaşe teşkilâtı Saraçoğlu zamanında kaldırılarak bu müsteşarlığın önemli görevleri belediyelere devredildi. Ardından da Ticaret ve Dâhiliye vekâletlerine bırakılmış, bunun sonucu olarak İaşe Müsteşarlığı teşkilatı Harp Ekonomisi Genel Müdürlüğü'ne dönüştürülmüştü. Bu gelişme sonrasında İaşe Müsteşarlığı'nın başında bulunan Sökmensüer 1942 tarihinde emekli olmuştu.

CHP Genel Başkan Vekili Şükrü Saraçoğlu 1942 yılı ara seçimlerinde İbrahim Şükrü Sökmensüer'i yeni mebus namzeti olarak ilan etmiş ve 9 Ağustos 1942'de Erzincan mebusu olarak seçilmişti. Ara seçim sonrası 1943 genel seçimlerinde

yeniden Erzincan milletvekili olarak Meclis'e girmişti. Ardından 21 Temmuz 1946 genel seçimlerinde Gümüşhane milletvekili olarak seçilmiştir. Sökmensüer, milletvekili olduğu dönemlerde Müstakil Grup, İçişleri Komisyonu üyelikleri, Milli Savunma Komisyonu Başkanlığı gibi görevlerde bulunmuştu. 1946 seçimlerinin ardından Recep Peker Hükümeti kurulmuş ve İbrahim Şükrü Sökmensüer bu hükümette İçişleri Bakanı olarak görev almıştı. Sökmensüer, 7 Ağustos 1946'dan 5 Eylül 1947'ye kadar bu görevde bulunmuştu. Bu dönem Şükrü Sökmensüer'in siyasetteki en parlak dönemi olarak gerçekleşmiştir.

Sökmensüer, 1950'de Türkiye'nin ilk çok partili seçimlerinde Gümüşhane'den yeniden aday olmuş fakat vekil seçilememişti. Şükrü Sökmensüer siyasî yaşamında, özellikle de bakanlığı döneminde Demokrat Parti'ye muhalif bir siyasi yaklaşımı benimsemiş, bu yaklaşımda duruşta solculuk, komünizm, demokrasi gibi ana konular üzerinden sert eleştiriler ortaya koymuştu. Komünizm eleştirisi ve İnsan Hakları Cemiyeti konusundaki yaklaşımlarıyla hem Demokrat Partiye hem de İnsan Hakları Cemiyeti kurucularından olan Fevzi Çakmak'a karşı çok ciddi suçlamalarda bulunmuştu. Kuruluşundan kısa bir süre sonra dağılmış olsa da, İnsan Hakları Cemiyeti'ni sürekli gündemde tutmuş, bu konu temelinde Demokrat Partililere karşı yoğun eleştirilerde bulunmuştu. Mareşal'in (Fevzi Çakmak) solcularla işbirliği yaptığı gibi bir söylemle, Zekeriya Sertel ve Cami Baykurt'un Mareşal'e mektup yazmış olmalarını, yine bu konu üzerinden Celâl Bayar ve Adnan Menderes'i eleştirilerinin merkezine koymuştur.

İbrahim Şükrü Sökmensüer'in İçişleri Bakanlığı döneminde, Türkiye'de iktidar ve muhalefet ilişkileri açısından daha olumlu bir sürecin başlamasına ve demokratik bir yaklaşımla siyaset yapılmasına dönük olarak Cumhurbaşkanı İsmet İnönü tarafından yayımlanan 12 Temmuz Beyannamesi'nin ardından Recep Peker hükümeti önemli bir krizin içine girmişti. İnönü, 12 Temmuz Beyannamesi'nden sonra, hükümetin bu beyanname çerçevesindeki tutumunu izleyerek Recep Peker'in yaklaşımı konusunda bir kanaat oluşturmaya çalışmış, onun tutumunda bir değişiklik görmeyince, beyannamenin ruhuna uygun bir genelgenin çıkarılması için Şükrü Sökmensüer'e talimat vermişti. Sökmensüer bu dönemde İnönü'nün tavrına uygun hareket etmişti. Sökmensüer'in hazırladığı genelge Başbakan'a sunulmuş fakat Başbakan Recep Peker bu genelgeyi uygun bulmamıştı. Bu gelişme sonucu Sökmensüer istifa etmek istemiş, Peker ise bu isteği kabul etmemişti. Hükümete ağır eleştirilerin yapıldığı bu süreçte İnönü-Peker anlaşmazlığı şeklinde ortaya çıkan durum neticesinde süreç Başbakan tarafından güvenoyu talebine kadar götürülmüş, güven oylamasında 35 CHP'li vekil Peker hükümetine güvensizlik oyu vermişti. Bu oylamada İsmet İnönü'ye yakın olan siyasetçiler red oyu kullanarak hükümeti zayıflatmaya çalışmıştı. Bunlar arasındabaşta Nihat Erim olmak üzere ılımlı milletvekilleri bulunuyordu. Oluşan kriz giderilemeyince 26 Ağustos 1947'de yeni bir güven oylaması daha yapılmış, bu oylamada 35 red oyu 47'ye çıkmıştı. Bu gelişme bakanlar kurulunun bazı değişikliklerle yenilenmesi sonucunu getirmişti. Böylece 5 Eylül 1947'de Şükrü Sökmensüer de İçişleri Bakanlığı görevinden ayrılmıştı.

Sökmensüer, bakanlıktan ayrılmasının ardından CHP içinde parti çalışmalarına katkı vermeye devam etmişti. Partide yaşanan olumsuzlukları ve siyasal başarısızlıkların nedenlerini raporlar hazırlamak suretiyle ortaya koymaya çalışmıştı. Kısır çekişmeler ve statü elde etme yarışının ilçe kongreleri ve nihayet il kongrelerinin yapılamaz duruma gelmesine neden olduğunu ifade ederken, parti içinde kendisine karşı bir antipatinin oluştuğunu, oluşan bu antipatinin ise Recep Peker Hükümetinde görev almasından kaynaklanmış olabileceğini ifade etmiştir. Sökmensüer, askerlik, devlet memuriyeti ve bakanlık mesuliyeti dönemlerinde devleti, vatani "muhabakkak bir buhrandan" kurtaran çalışmaların içinde yer aldığını, ülkeyi 12 Temmuz 1947'ye ulaştırarak aslında çok önemli bir misyonu yerine getirmiş olduklarını dile getirmiştir. Sökmensüer'in parti içi muhalefet çalışmaları 1954 yılına kadar gelen süreçte birçok aşamadan geçmişti. Sökmensüer, partisi iktidarda olmamasına rağmen, ülkenin içinde bulunduğu durumu ve diğer siyasî

partilerin faaliyetlerini de yakından takip etmişti.

İbrahim Şükrü Sökmensüer siyasî kariyeri devam ederken Türk Hava Kurumu Genel Başkanlığı'na (1949-1950) seçilmiş, bu görevi 29 Mayıs 1949-23 Ağustos 1950 tarihleri arasında yapmıştır. THK 11. Büyük Genel Kurulu'nda seçilerek aldığı genel başkanlık görevinden bir süre sonra istifa yoluyla ayrılmıştır. İbrahim Şükrü Sökmensüer 1954 seçimlerine giderken parti içi siyasi mücadelesini de sürdürmüştür. Bu sırada Ankara merkez ilçe başkanlığı görevini yapmakta olan Sökmensüer seçimlerde aday olmak istemesine rağmen liste dışı kalmıştı. Şükrü Sökmensüer, THK başkanlığı döneminde aynı zamanda milletvekiliydi. 1950'de milletvekili seçilememiş fakat THK başkanlığı görevine devam etmişti. Bu dönemde havacılık ve havacılık sanayisi konusunda önemli çalışmalar da yapılmıştı. Sökmensüer bu dönemde ayrıca Eski Muharipler Cemiyeti Haysiyet Divanı Başkanlığı da yapmıştır. Sökmensüer bu görevlerinin yanı sıra Çocuk Esirgeme Kurumu Genel İdare Kurulu üyeliğine seçilerek bu kuruma katkı vermeye çalışmıştır. Bir süre sonra bu görevinden, oluşan sağlık sorunları nedeniyle, ayrılmak zorunda kalmıştı.

İbrahim ŞükrüSökmensüer, THK genel başkanlığından istifa etmesinin ardından bütün kamusal görevlerini de bırakarak CHP'nin siyasi başarısı ve yeniden iktidarı için çalışmaya devam ederken CHP'deki oluşan hizipleşme ve tek parti yönetiminin iktidardan uzaklaşmış olmasının getirdiği gergin ortamda bu çalışmalarını ancak 1957 yılına kadar sürdürebilmiştir. Sağlık sorunlarının yoğunlaşması da siyasi faaliyetlerini etkilemeye başlamıştı. Bu gerekçeler doğrultusunda İbrahim Şükrü Sökmensüer siyasi çalışmalarını sonlandırmıştır.

İbrahim Şükrü Sökmensüer, Cemile hanımla evlenmiş ve bu evlilikten Kuman Atila, Şükriye Emel (Toker), Türkan Sanaç (Sancaktaroğlu) adlarında üç çocukları olmuştur. İbrahim Şükrü Sökmensüer 18 Ekim 1978 yılında vefat etmiş ve Zincirlikuyu Mezarlığı'na defnedilmiştir.

Ömer Ali KESKİN

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri ve Resmi Belgeler:

Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt ve Denetleme Başkanlığı Arşivi (ATASE), İstiklâl Harbi Katalogu (İSH), Kutu: 692, Gömlek: 63, Belge:63-5 Tarih 08/01/1337

Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt ve Denetleme Başkanlığı Arşivi (ATASE), İstiklâl Harbi Katalogu (İSH), Kutu:695, Gömlek: 86, Belge: 86-10, Tarih 15/1/1337.

Başkanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030-10-00-00-72-472-2.

Başkanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030-11-1-0-151-4-6.

Cumhurbaşkanlığı Arşivi (CA) , EBİS No 02005270, Belge No 21, Ek No 22/20.5.1948.

Cumhurbaşkanlığı Arşivi (CA) , EBİS No 02005270, Belge No 22, Ek No 23/19.5.1948.

Milli Savunma Bakanlığı Arşivi, İbrahim Şükrü Sökmensüer'in Subay Şahsi Dosyası, Askerî Safahat Belgesi, Milli Savunma Bakanlığı.

Türk Tarih Kurumu Arşivi (TTK), BK 4-3/1.

Türk Tarih Kurumu Arşivi (TTK), BK 4-3/3.

Türk Tarih Kurumu Arşivi (TTK), BK 4-3/4.

Türk Tarih Kurumu Arşivi (TTK), BK 5-3/10-A.

Türk Tarih Kurumu Arşivi (TTK), BK 7-3/15.

Türk Tarih Kurumu Arşivi (TTK), BK 7-3/18.

Türk Tarih Kurumu Arşivi (TTK), BK 14-3/43.A

Türk Tarih Kurumu Arşivi (TTK), BK 14-3/43.B

Türk Tarih Kurumu Arşivi (TTK), BK 16-3/51.

Türk Hava Kurumu Karar Defteri.

Sürelî Yayınlar:

Akşam, 19 Kânunuevvel 1936, 3 Eylül 1938, 24 Haziran 1939, 21 Şubat 1942, 2 Mayıs 1942, 4 Temmuz 1942, 7 Temmuz 1942, 8 Temmuz 1942, 23 Temmuz 1942, 13 Kânunusani 1944, 31 Ocak 1947, 4 Eylül 1947, 5 Eylül 1947.

Cumhuriyet, 4 Nisan 1934, 4 Temmuz 1942, 7 Temmuz 1942, 8 Temmuz 1942, 12 İkinciteşrin 1942.

Milliyet, 19 Ekim 1978.

Tasvir, 19 Kasım 1948.

Ulus, 30 Haziran 1939.

Vatan, 17 Ağustos 1950.

Kitap ve Makaleler:

AHMAD, Feroz, **Demokrasi Sürecinde Türkiye 1945-1980**, Türkçesi; Ahmet Fethi, Hil Yayın, İstanbul 1994.

ALTAY, Fahrettin, **10 Yıl Savaş ve Sonrası 1912-1922**, Eylem Yayınları, Ankara 2008.

BURGAÇ, Murat, **Türkiye’de Umumî Müfettişliklerin Kurulması ve Trakya Umumî Müfettişliği**, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2013.

GOLOĞLU, Mahmut, **Türkiye Cumhuriyeti Tarihi -IV : Demokrasiye Geçiş (1946-1950)**, Türkiye İş Bankası, İstanbul 2013.

İNAN, Arı, **Tarihe Tanıklık Edenler. Cumhuriyetin Kurucu Kuşağıyla Söyleşiler içinde “Şükrü Sökmensüer”**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2011.

KARABEKİR, Kâzım, **Edirne Hatıraları**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2018.

KESKİN, Ömer Ali, **Tek Parti Döneminde Bir Asker, Devlet Adamı ve Siyasetçi: İbrahim Şükrü Sökmensüer**. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale 2018.

KOÇAK, Cemil, **Türkiye’de Milli Şef Dönemi 1938-1945. Dönemin İç ve Dış Politikası Üzerine Bir Araştırma**, C. II, İletişim, İstanbul 1996.

KOÇAK, Cemil, **Umumî Mufettişlikler (1927-1952)**, İletişim Yayınları, İstanbul 2003.

PEHLİVANLI, Hamit ve İsmet Melek, **Hatay Devleti (2 Eylül 1938-29 Haziran 1939): Devletten Millete Hatay Devleti; Bir Sadakat Öyküsü**, Hatay Valiliği, Ankara 2011.

ŞAHİN, Eyüp, **Emniyet Genel Müdürleri**, Polis Akademisi, Ankara 2014.

22/07/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ibrahim-sukru-sokmensuer-1890-1978/?pdf=6595> adresinden erişilmiştir